

Přejímky z francouzštiny v současné bulharštině

Oponentský posudek bakalářské práce
Jany Georgievové

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze
Katedra jihoslovanských a balkanistických studií
2013

Na rozdíl od dřívější situace v oblasti výzkumu cizojazyčných lexikálních vlivů na bulharštinu, kdy přejímání z francouzštiny byla věnována značná pozornost, je dnes toto téma na okraji bulharistického zájmu. Se zřetelem k uvedené skutečnosti ve své práci Jana Georgievová zdůrazňuje potřebu prohloubení poznatků ve sféře francouzsko-bulharských jazykových kontaktů, a to nejen z hlediska diachronního, ale také synchronního. Podle autorky je v současnosti dynamika bulharské slovní zásoby spojována zejména s úlohou angličtiny v stávající jazykové situaci (s. 9 a 13). Je to další ze základních (a zcela oprávněných) důvodů, proč se J. Georgievová soustřeďuje ve své bakalářské práci na nedostatečně probádanou problematiku fungování galicismů v bulharském jazykovém systému.

Jana Georgievová shromažďuje materiálovou základnu o 3013 lexikálních jednotkách excerpovaných ze slovníku *Rečnik na čuždite dumi v bǎlgarskija ezik* (5. aktualizované vydání z r. 2007). Domnívám se, že v další fázi práce by bylo vhodné zvážit možnosti širšího využití, které takto bohatý materiál poskytuje. Jana Georgievová se totiž přes rozsáhlý materiál, kterým disponuje, nejčastěji drží klasifikací v pracích romanisty P. Pateva z let 1967–1979 (viz blíže s. 13). K výstižnějšímu popisu nejnovějších jevů v oblasti fungování lexikálních prostředků přejatých z francouzštiny by však přispělo doplnění příkladové části o skupiny, jež dosud nebyly podrobně analyzovány. Dále by bylo třeba ve výčtech, jako je například řada substantiv mužského rodu uvedená na s. 36: *атеизъм, атеист, дефибрилатор, амбасадьор, трезор, акционер, тротоар, сувенир, желатин, екран, дебютант, дебат, формат, детайл, трофеи, витраж, романтик* odlišit pojmenování živých a neživých substancí, jemnější morfologickou a slovotvornou analýzou vydělit názvy s nestejnými afixy, popř. klasifikovat přejímky podle doby jejich přejímání, míry adaptace apod. Metody třídění materiálu by měly být důkladněji zváženy i s ohledem na proces přechodu francouzských neologizmů k repertoáru internacionálních slov v stávajícím období. Například v slovníku *Rečnik na novite dumi v bǎlgarskija ezik* z r. 2010 nacházíme nové přejímky z francouzštiny pocházející z různých sfér společenského života, jako např.: a) substantiva: *алтерглобализъм* (polit.), *антиоксидант* (med.), *бандо* (móda), *гомаж* (kosm.), *гурме* (kuch.), *дефиле* (móda), *марж* (fin.), *паркур* (sport.); b) adjektiva: *волатилен* (ekonom.), *креативен* (kníž.), *маркетоложки* (ekonom.), *софистичен* (kníž.); c) slovesa: *транзитирам* (kníž.), *фокусираам* (kníž.) apod. Další podstatným aspektem zkoumání se zdá být paralelnost vlivu (konkurence) francouzštiny a angličtiny při tvoření neologizmů jako: angl. *eurocrat*; fr. *eurocrate* (srov. s bulharskou podobou *еврократ*). Obdobný jev je patrný i v skupině bulharských obouvidových sloves zakončených příponou internacionálního původu *-ирам*, srov. např.: bulh. *трансферирам* z anglického slovesa *transfer* nebo z francouzského verba *transférer*. Na základě údajů z *Rečnik na novite dumi v bǎlgarskija ezik* (2010) lze uvažovat rovněž o působení tzv. opakované internacionalizace v případech jako *парапланер*: nové substantivum s již dříve přejatou předponou *пара-* (z řeč.), která se do bulharštiny dostala spolu se slovy z tzv. kulturního lexika, a základem *планер* – z galicismu *planeur* v původním významu ‚kluzák‘ apod.

Bylo by vhodné precizovat některé interpretace finální podoby nebo morfologických rysů dřívějších francouzských přejímek, se kterými se v práci setkáváme a při nichž autorka

zřejmě vycházela z údajů obsažených v starších publikacích věnovaných stejnému tématu. V současné bulharštině je například rozšířenější podoba osobního jména *Пьер* (z fr. Pierre, s. 31). Dubletní tvary *анализа, метода* jsou zastaralé, nejnovější pravopisný slovník bulharštiny je již neuvádí. V úzu se ujal tvar *конференция*, podoba *конференция* se dnes běžně neuvádí.

K popisu slovotvorných procesů souvisejících s přejímáním z francouzštiny by přispělo důkladnější propracování částí o slovech již „pobulharštěných“. Srov. nejednoznačný názor vyslovený v práci, že „velké množství z adjektiv francouzského původu pravděpodobně vzniklo procesem aktivní bulharské slovotvorby, sufixací asimilovaných substantiv“ (s. 38). Při slovotvorné analýze je vždy třeba respektovat skutečnost, že míra adaptace přejímek se promítá do jejich slovotvorné produktivity v přejímajícím jazyce. V důsledku zapojení do bulharského jazykového systému přejaté lexémy začínají postupně ztrácet rysy své „cizosti“. Je to pokročilejší etapa jejich adaptace, popř. asimilace, při níž se přejímky mohou stát slovotvornými základy pro nová adjektiva nebo verba vznikající podle domácích slovotvorných modelů a pomocí domácích (zdomácnělých) slovotvorných prostředků.

V další fázi výzkumu bych doporučovala zvážit také způsob citování. Bylo by vhodnější, aby všechny citace byly vyděleny interpunkčně (uvozovkami) a eventuálně ponechány v originálním znění. Zabránilo by to vzniku sporných tvrzení na základě nepřesného odkazování k závěrům v pracích jiných autorů, jako například, že morfologická adaptace je proces, který „začíná morfologickou adaptací, pokračuje afixací a končí slovotvorbou“ (s. 35).

Za přínosnou pokládám snahu Jany Georgievové, aby poskytla, pokud možno vyčerpávající přehled o přístupu k problematice galicismů uplatňovaný v bulharské lingvistické literatuře i o francouzsko-bulharských jazykových kontaktech. Práce se vyznačuje také dobrou a jasnou strukturací. Cenný je dále postřeh autorky, že na rozdíl od termínů *turcismus, germanismus, rusismus* apod. se v bulharské lexikologii pro přejímky neustálil jiný termín než *galicismus*, jenž se mj. užívá jen příležitostně (s. 11). Tato skutečnost jistě souvisí s dalším podstatným zjištěním Jany Georgievové, že „Mezi galicismy se totiž vyskytuje mnoho slov patřících k mezinárodní slovní zásobě, která je obecně nejčastěji latinského nebo řeckého původu, a francouzská slovní zásoba je sama vytvořena především na základě latiny.“ (s. 23). K přínosům předkládané bakalářské práce patří zároveň detailní analýza poskytující podrobnou představu o fonetických změnách, jimiž francouzská slova procházejí při jejich adaptaci v bulharštině. Na neposledním místě je záslužné i porovnání různých sémantických klasifikací galicismů, se kterými se Jana Georgievová obeznámila při evidentně důkladném nastudování bulharské vědecké literatury pojednávající o těchto otázkách.

Práce Jany Georgievové obsahuje čestné prohlášení, abstrakt a klíčová slova v českém i anglickém jazyce, obsah, seznam použité literatury, poznámkový aparát a dvě přílohy. Z hlediska formálních náležitostí předkládaný text zcela splňuje požadavky kladené na bakalářské práce.

Přehledem o probírané problematice i kvalitou zpracování práce Jany Georgievové převyšuje běžné bakalářské práce. Doporučuji ji proto k ústní obhajobě s hodnocením **výborně**.

V Sofii dne 2.9.2013

Mgr. Božana Niševa, Ph.D.

Další doporučená literatura:

АЛЕКСИЕВА, Невена, 1991. Десен и дизайн – синхронно-диахронна съпоставка в семантичен план (върху материал от българския, английския и френския език). *Съпоставително езикознание*, № 1, 15–23.

ПАВЛОВА, Анна, 1992. Лексикални еквиваленти с начален елемент авто-, ауто-/auto- в български, английски и френски език. In: *Годишник на Софийския Университет Св. Климент Охридски. Факултет по класически и нови филологии = Annales de l'universite de Sofia St. Kliment Ohridski. Faculte des lettres classiques et modernes*, 1 (1992), 62–114.

ПЕТРОВА, Стефка, Румяна МАНОЛОВА, 1985. Интернационалната лексика и чуждоезиковото обучение (формално сходни думи в българския, английския, френския и испанския език). *Съпоставително езикознание*, № 5, 31–38.

СИМЕОНОВ, Йосиф, 1989. *Проблеми на съпоставителното изследване между българския и френския език*. [Уч. помагало за студентите от СУ Климент Охридски] София, Университетско издателство “Св. Климент Охридски”.

Citovaná literatura:

ПЕРНИШКА, Емилия, Диана БЛАГОЕВА, Сия КОЛКОВСКА, 2010: *Речник на новите думи в българския език*. София, Наука и изкуство.